

www.e-rara.ch

Geographia universalis

Münster, Sebastian

Basileae, 1540

Zentralbibliothek Zürich

Shelf Mark: T 112,2

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-97516>

Reverendo In Christo Patri Ac Domino D. Philippo à Gundelsheim, episcopo Basiliensi, domino suo amplissimo, Sebastianus Munsterus in Basiliensi academia Hebraismi professor, S.

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

REVERENDO IN

CHRISTO PATRI AC DOMINO D. PHILIPPO

à Gundelsheim, episcopo Basiliensi, domino suo amplissimo,

Sebastianus Munsterus in Basiliensi academia

Hebraismi professor, S.

NO STI ornatissime præsul, non temere factum, ut omnium rerum opifex cælum & terram tam luculenter hominum oculis contuenda exposuerit, imò oculos & caput hominis sic contra hoc admirandū spectaculum cōstituit & in sublime collocauit, ut nihil aliud quàm hæc magnifica dei opera, potentiā & sapientiam eius in hac ipsa machina cœli & terre conspiceret. Cœli etenim enarrant gloriam dei & opera manuum eius annunciat firmamentū: Et inuisibilia dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur. Quod si ea magna & admiranda sunt, quæ propter corpora nostra breui moritura facta sunt, qualia & quanta putamus ea futura, quæ parata sunt diligentibus deum & cōmoraturis cum eo in secula seculorum? Ibi, inquit Isaias, non erit amplius sol qui præsit diei, & splendor lune qui illufiret noctem, quin magis dominus ipse erit in lucē perpetuam. Sed uē hominū cecitatis qui cum oculis habeant, nihil uident, palpantes quasi cæci in pariete, & impingentes in meridie quasi in tenebris, ponentes tenebras lucē & lucem tenebras. Cœlum & terra & omnia quæ sunt in eis, specula sunt, creatorem ipsum hominī representantia, inuitantiāq; ad eius cognitionem, & id nō specie aut operatione una, ne uel sic fastidiū aliquod & satietatem parerent cōtemplantibus se ullam, sed nouis assidue uicibus animū hominis iucundissime ad laudē conditoris ceu uoce quadā prouocantia. Sic enim alia aliāq; quotidie sydera occidunt & oriuntur, noctis dieiq; alia quotidie magnitudo, caloris & frigoris alia quotidie uis, uentorum & uaporū ex terra ascendentium alia quotidie in aëre operatio, alia quotidie senescentis aut reuiuenscentis anni forma, et ut in summa dicā, quādiū cœlum istud suū tenuerit motum, inferioris mundi cursus & quotidiana mutatio nunquam cessabunt. Hæc autē omnia eō tendunt, ut hisce iucundis uarietatibus & uicissitudinibus, ceu stimulis quibusdā hominis animus iugiter excitetur ad dei & omnium rerum conditoris laudem. Et qui his beneficijs nō commouetur, is abutitur dei creaturis, et ambulat ueluti surdus & cæcus in hoc mundo. Legat quisquis dei amicus esse desiderat, psalmum 104., & inueniet quomodo illa creaturarū mira uarietas, officium & ministeriū indefessum atq; diuersa actio, prophete animum rapuerit ad benedicendum deum, excitaueritq; ut in hanc proruperit laudis uocem: Quàm multa sunt opera tua domine, omnia fecisti in sapiētia, plena est terra possessione tua. Mare ipsum quàm magnum est, quāq; latum cōprehendit spacium? En in eo sunt animalia absq; numero, parua & magna, & transeunt naues per ipsum &c. Ostendit hic psalmus, in quantā admirationem duxerit uirum sanctum nature ipsius consideratio, quæ tantam in mundo & partibus eius fecit uarietatem. In terra produxit montes, conualles, flumina, campos, arbores, herbas, flores, frumēta, legumina, poma, pisces, aues, bruta, insecta, conchas, marmora, gemmas, lapides, metalla, homines &c. & in his diuersas formas, species, coloresq; innumerabiles excogitauit ac effinxit. Et inter hæc quedam sunt, quæ hominī prosunt, alia nocent, alia sunt quæ delectant & alia quæ molesta sunt. Sed socordia & ignauia hominum accidit, ut facies illa nature apud mortales ne quicquam admirationis habeat, cum pauci sint, qui uel maiestate eius summa uel uarietate mirabili excitentur. Contra quod malū pro-

EPISTOLA

uidentia dei homines quosdam ingeniosos suscitauit, qui imperitis & oscitantibus istis uim naturę eruerēt et per eam opificis admonerent: inter quos alij alias naturę tractauerunt partes, sed nemo propius accessit et plus autoritatis sibi conciliauit quā hi, qui cœli & terrę situm descripserunt. Et quanquam plurimi fuerint qui id conati sunt, nemo tamen perfectius excellentiusq; hanc inaccessam naturę attigit partem quā Ptolemeus. Hic enim mente in cœlum conscendens & omnes motuum eius rationes obseruans, & quę humani ingenij uires ferē excedunt inuestigans, tam abstrusa & arcana sublimiaque de planetarum, octauę & nonę sphærę motibus adinuenit, ut uere pro miraculo habendum sit, hominis imbecillitatem eō peruenisse. Et nisi hæc omnia euidentibus demonstrationibus & certis futuris euentibus comprobarentur, nempe luminarium & planetarum coniunctionibus, oppositionibus & obscurationibus, nemo non pro commento haberet, tot & tam uarios ponere progressionis, renissionis, retrogradationis, trepidationis, deuiationis, inclinationis & reflexionis motus, quibus cœlorum inæqualis saluatur agitatio. Inæqualem agitationē uoco eccentricorum orbium reuolutionem, quę respectu proprii cœtri regularis est, et respectu cœtri mundi irregularis. Porro ubi hæc superioris orbis inaccessa pars lustrata & numeris suis signata cōprehensaque fuit, facile licuit deinde correspondentem & concentricam terrā eisdem illis cœlestibus cancellare lineis & circulis, & ex recta obliquaque horizontis & æquatoris interfectione & poli diuersa altitudine designare climata, parallelos, latitudines & longitudes, atque eisdem inscribere cognitās terras, montes, flumina, maria, insulas, urbes, castella, solitudines & reliqua id genus, quę in superficie terrę & marii eminent. Et hic quidem Ptolemeus noster super omnes mortales egregie suum exercuit ingenium, sed non potuit tam feliciter eam absoluerē partem ut priorem. Nam cōstituto eo in uno terrę loco, potuit omnes cœli obseruare partes propter continuum eius motum, non autem sic licuit contueri terram, nec uni hominī sufficiūt uires & anni ad peruagandum uniuersam terram. Hinc itaque est, quod Ptolemeus terras quasdā ab oriente & meridie atq; septentrionē incognitas dimisit intactas, & plurimas, quas ipse non uiderat, ex aliorum relatione utcunque descripsit. Fuerunt & suo tempore quædam terrę non admodum cultę nec ab exteris nationibus frequentatę, id quod de Germania, Polonia, Moscouia &c. patet, et idcirco nō potuerūt diligenter lustrari & adamussim describi. At cum hodie nullus terrę angulus non sit ab hominibus penetratus, per nouas regionum descriptiones facile licuit sarcire, quicquid Ptolemaicis antea defuit tabulis. Celebratur toto orbe terrarum Alexander magnus, quod primus ferē penetrarit Orientem, nō nauigio sed pedestri ac tutiori itinere in illud deductus. Sed parua erit illius laus, si comparetur uiris illis, qui nostro æu maria etiā incomperta sulcare tentarunt & Occidentem sua exploratione aperuerunt, innumeras insulas, hominibus & opibus plenas, in uastissimo mari adinuenientes, de quibus hætenus nemini mortaliū quicquam constitit à duobus millibus annorū & suprā, nisi fortassis Indis oriētalioribus & uicinioribus compertę fuerint illorum hominū habitationes. Certe nostro & maiorū nostrorum æuo nemo inter doctos nō putabat totā aquarū uim à principio creationis in illud pelagus reiectam, & aquam ipsam illic in magnam coaceruatam molem, ut possibile nō fuerit ibi aridam quoquo modo apparere, sed falsi sunt omnes, qui in hac fuere sententia, cum nullibi non in mari emineant insulę, siue ad occidentem ieris siue ad orientem, siue meridiem lustrēs, siue septentrionem. Quantū uero attinet ad Continentem, multi passim in diuersis orbis partibus prodierūt uiri, qui regiones & terras suas diligētissime conscripserunt, aut suppetias illis tulerunt

lerunt qui descriptiones huiusmodi moliti sunt, quorum nomina hic libenter recenserem & debito prosequeretur honore, si ea omnia mihi cōstarent. Proinde uiri quorū opera ego in nouis meis tabulis usus sum, hi sunt. In descriptione Gallicā consului Oruntij excellentis mathematici topographiam. In tabula Noruegiā, Sueciā, Gothiā &c. usus sum opera prestatis uiri Iacobi Ziegleri, quem & pro magna parte imitatus sum in descriptione terrā sanctā. Heluetiā & Rhetiam iam pridem ministravit eximius uir Aegidius Tschudus. Alsatiā & Brisgosiā ego obseruauī, usus tamen in quibusdam consilio & subsidio ornatiss. uiri Beati Rhenani. Alias duas Rheni tabulas ego quoq; descripsi, sed cui non uulgares suppetias tulit illustrissimus princeps D. Ioannes Palatinus Rheni, dux Bauarię & Comes Sponheimensis, omnium bonorum studiorum amator & studiosorū singularis patronus, qui mirabili suo ingenio descripsit Vastum regnū & Hunorum stationem, uulgo Hunesruck dictā. Cooperatus est deniq; mihi in quarta Rheni tabula humaniss. uir Iohannes Dryander pro sua Hassonia. Quintam Rheni tabulam ministrarunt Brabantini. Angli quoq; & Poloni sua suppeditarunt regna. Franconiā à Sebastiano Rotenhan nobili uiro descriptā, ego mea peregrinatione non nihil auxi. Idem feci in Bauaria, quam primum Iohannes Auentinus omnis uetustatis Germanicę amator descripsit. Sueuiam uero, fontes Danubij & Nigram syluam ego mea lustratione & obseruatione in tabulam cōegi. Porro lacum Podamicum exhibuerūt Constantienses, nempe insignes uiri Iohannes Zuickius & Thomas Blaurerus. Appendicem geographicā à fine adiectā, ego ex multis cōflaui Historicis atq; Cosmographis, ostendens qua quauis terra prædita sit uirtute, quid potissimū producat, quę nutriat animalia, quos & quales cōtineat homines &c. Sed redeo ad Ptolemæum. Fuit hic Claudius Ptolemæus Alexandrinus, græcas doctus literas, philosophus, astrologus & insignis mathematicus, florēs sub Traiano, Adriano & Antonio Pio cæsaribus, posterior Strabone, Plinio & Pōponio Mela, sed qui illos & priores in geographico artificio facile superauit. Hūc nouissimis tēporibus duo uiri ausi sunt uertere in linguā latinā, nempe Iacobus Angelus Florentinus & Iohannes Vernherus Norenbergensis. Prior licet calluerit gręcā linguā, defuit tamen ei mathematica disciplina, & cōtrā posterior tamen in mathesi admodū excellerit, destitutus tamen fuit gręcarū literarū cognitione. Superueniens ergo nostra ætate Bilibaldus Pirckeymherus Norenbergensis, qui mathematicam gręcis iunxit literis, & aggressus autorem ipsū in suo fonte, quoad potuit fideliter uertit, dilucidiorēq; nobis tradidit. Et quoniam in gręco exemplari temporis successu multa quoq; deprauata fuerunt, quę haudquaquam unico restitui poterant momento, multa fugerunt hunc bonum uirum, quę post eum deprehendit oculatissimus Michaël Villanouanus, qui nō pœnitēdas uigiliās locauit in Ptolemæum, emendādo corrupta, explicando retrusa, & scholijs illustrando obscuriora. Nos autem utrunq; secuti, & Pirckeymheri amplexati sumus uersionē & Michaēlis nō respuimus uulgares interpretationes, adiectaq; scholia. Et ne inter Ptolemæi scriptum & insertas annotationes confusio aliqua esset, duplici usi sumus caractere, uno, crassiori scilicet, autorem & altero scholia exprimentes. Primum librum succincto illustrauimus commentario, quod pro magna parte ex Vernhero accepimus: id quod subticere noluimus, ne aliorū inuentis uideamur nos honestare & his nobis nomē parare. In alijs libris graduum fractiones in minuta cōmutauimus, duplici puncto longitudinem à latitudine distinguentes. Cæterum quod non omnibus tabulis in margine parallelōs, climata & longitudines dierum adscripsimus, præsertim primis, id nullo alio consilio factū existimes, quā quod sufficere putauimus figuram illam parallelorū, quam capi

EPISTOLA NVNCVPATORIA.

te 23. primi libri posuimus. Ibi enim ē regione graduū latitudinis inuenies signa-
 ta ad laeuam climata, & ad dextram parallelas atq; longitudines dierum. Sic ne
 eadem bis poneremus, refecimus quēdam ueluti parerga ab octauo libro, quē
 scilicet post secundum caput de omnibus Europe, Africę & Asię tabulis scribun-
 tur, breuissimis & miro compendio coordinatis figuris ea explicantes sub exte-
 rioribus singularum Ptolemaicarum tabularū titulis. In ipsis autem tabulis suo
 quoq; loco signauimus montes, flumina, insulas, promōtoria, insigniores popu-
 los atq; celebriores ciuitates. Celebriores dico, quia angustia loci plerunq; non
 admisit omnium locorum aut etiam populorum inscriptionem. Ne tamen quic-
 quam deesset tabulis, cōstrinximus simul omīssa nomina in quadrilaterū unum
 aut duo, iuxta exigentiam multorum aut paucorum intermissorum nominum.
 Quorum radices si habere libeat, facile in præcedentibus inueniētur libris. Quid
 præterea præstiterimus in ipso Ptolemaico cōtextu, conferentes illum cum gre-
 co exemplari & Vlmensi additione, quæ in calculo & locorū nominibus, omni-
 bus posterioribus additionibus purior & incorruptior est, aliorum esto iudiciū.
 Et quoniam nihil ex omni parte perfectū in rebus humanis reperiri potest, non
 dubium quin superuenturi sint, qui & alias mendas, quę nos fugerunt, deprehen-
 dent, & hos impresentiarum rogo, ut si quid in hac additione corruptum inuen-
 rint, candide illud emendent ac benigne corrigant, memores, in tanta exempla-
 rium uarietate non potuisse omnia tam subito restitui in suum nitorem. Hactē-
 nus de Ptolemaeo. Nunc ad te redeo, colendissime princeps pariterq; nostrę or-
 natissime Basiliensis Academię antistes, & hunc tam multarum terrarum regio-
 numq; librū tibi offero & inscribo, cuius lectione & inspectione animi leues ta-
 dium excutiasq; molestias, nullibi non in tanto ciuiliū causarum strepitu & in
 tot controuersijs dirimendis, litibusq; componendis occurrentes. Habet enim
 geographia præter eam commoditatem, qua hominem habiliorē reddit ad uni-
 uersam rem literariam tractandam, mirabilem quandam recreandi uim, ut domi
 sedentes, discamus terrarum situm, marium flexus, amnium decursus, montium
 tractus, ciuitatum populorumq; ritus & mores, animalium deniq; effigies natu-
 ram & discrimina, tanquam præsentēs omnia contemplaremur. Legimus quos-
 dam magnos uiros olim incredibili accensos cupiditate uisendorum locorū ue-
 terum fama celebrium, atq; ob id nullas cunctantes expensas, peragrassē uarias
 terras, hic ut cōtemplaretur fontes Danubij, iste ut uideret Græciam, ille autem
 Aegyptū cerneret, &c. Quod cum nos hodie facere nequeamus ob catholicę
 fidei hostes, qui maiorē terrę occupant partem, domi in ocio manentes, & ma-
 gnos labores itinerumq; pericula uitantes, picturę fide præscripta, omnem terrę
 habitudinē spectare possumus, menteq; ab una in aliam transire regionē, & ple-
 rūq; absentes plura uidere in aliqua regione, quàm qui præsentēs in
 ea fuerunt. Tu itaq; præsul ornatiss. boni cōsule hanc
 operam meam, & ea qua soles benignitate susci-
 pe animi potius obsequium, quàm mu-
 nusculi paruitatem. Vale.

AT 表 列 目